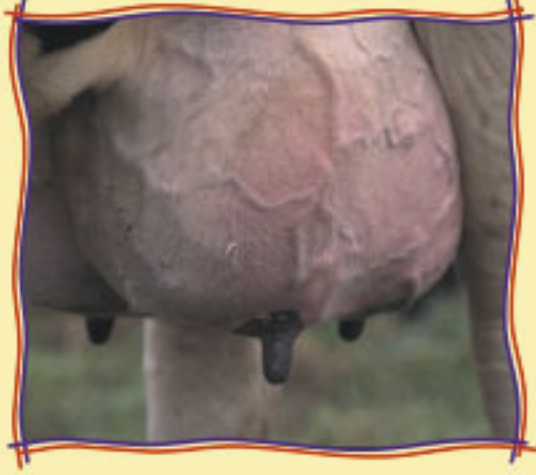

दुधाळ जनावरांची निवड

होलस्टेन फ्रिजीयन, जर्सी, ब्राऊन स्वीस (विदेशी), साहिवाल व गीर (भारतीय) अधिक दूध देणाऱ्या गाई आहेत तर म्हशींमध्ये मुन्हा, मेहसाणा, जाफराबादी, सुरती आदी जातींचा समावेश होतो. आनुवांशिक बाबी शिवाय अधिक दूध देणाऱ्या जातीत दूध देण्याचे प्रमाण जनावरांच्या शरीररचनेवर अवलंबून असते. म्हणून दुधाळ जनावरांची निवड करताना खालील बाबी लक्षात घ्याव्यात.

१. दूध उत्पादनाच्या नोंदी/माहिती घेवून उत्तम वंशावळीतील जनावरांची निवड करावी.
२. जनावर निरोगी आणि सुदृढ असावे.
३. चारही सडे समान अंतरावर चौकोणात असावी.
४. जनावराची कास मोठी आणि मऊ असावी.
५. कासेपासून नाभीपर्यंत जाणारी दुग्धशिर ठळक आणि नागमोडी असावी.
६. कासेवरील शिरा वक्राकार व जाळीदार असाव्यात.
७. धार काढल्यानंतर कास मोकळी झाली पाहिजे.
८. कासेवर सुज, गाठी किंवा जखमा नसाव्यात.
९. सडांची छिद्रे मोकळी असावीत.
१०. किमान सलग तीनदा दूध काढून उत्पादनक्षमता पडताळावी.
११. खालील सांकेतिक त्रिकोण विचारात घ्यावेत.

अ) पृष्ठिय त्रिकोण - एका बाजूने बघितल्यास, शेपटीचे मूळ आणि मागील पायाचा गुडघा यांचा खांद्यावरील बिंदूशी त्रिकोण झाल्याचे दिसते. या त्रिकोणाची वरची बाजू सरळ असेल, तर ती पाठीचा कणा सरळ आणि मजबूत असल्याचे दर्शविते. शेपटीपासून गुडघ्यापर्यंतची त्रिकोणाची बाजू लांब असल्यास, कास मोठी व दूध उत्पादनाची अधिक क्षमता दर्शविते.

ब) पार्श्विक त्रिकोण - पाठीमागून बघितल्यास, खांद्याचा मानेशेजारील बिंदू आणि कमरेच्या हाडांचे उंचवटे यामध्ये हा त्रिकोण दिसतो. त्रिकोणाचा पाया जितका जास्त, तितकी गर्भाशयवाढीस मिळणारी जागा जास्त असते. कासेची व्यापकता आणि कास तोलून धरण्याची क्षमता जास्त असल्याचे दर्शविते.

क) संमुख त्रिकोण - समोरून बघितले असता, हा त्रिकोण खांद्याचा वरचा बिंदू आणि खांद्याच्या हाडाचा मानेखालील बिंदू यात दिसतो. त्रिकोणाचा पाया जेवढा मोठा, तेवढी छाती मोठी व भरदार असते. दुग्धोत्पादन क्षमता अधिक असल्याचे ते दर्शक असते.